

DEBRECZENI ELLENŐR.

Politikai, közgazdasági s társadalmi lap.

A SZABADELVÉPÁRT KÖZLÖNYE

Megjelen hetenkint ötször, u. m. Hétfőn, Kedden, Szerdán, Csütörtökön és Szombaton.

Elfizetési feltételek:

helyben háshoz hordva vagy vidékre postán küldve. Egész évre 10 frt. Félévre 5 " 50 kr. Negyedévre 2 " 10 kr. Egy hónapra 1 " 2 kr.

Hirdetési díj:

öt háshoz postárol 5 krajczár. Nagyból terjedelmű s többnapos megjelenő hirdetéseknek legkevesebb 10 krajczár. Nyitási költségek minden sorra 20 kr. A hirdetéseknek a kiadó iródban vételek fel.

Mi a gyanusítás?

Debreczen, aug. 10.

Ha mi azt mondjuk: attól tartunk, hogy a függetlenségi párt politikája nagy rázkódásokat vonhat maga után, a mire pedig nincs szükségünk s a mit jőzen észszel el kell kerülni, ha lehet, akkor följajdulnak a függetlenségi táborban, hogy ez gyanusítás.

De ha a függetlenségi párt lapjai azt mondják, hogy mi titkos cimboraságra léptünk a haza ellenségeivel s busás konczért és udvari kegymsolyért eláruljuk a hazát és segítünk azt kifosztani, koldussá tenni és lánczra verni, — az nem gyanusítás.

Ha mi azt mondjuk, hogy a függetlenségi párt veszélyes lejtőre lépett, midőn társadalmi tére viszi át a politikai harcot s fölízgat oly szenvedélyeket, melyeknek hatását később nagyon megbánhatja, — az gyanusítás.

De ha a függetlenségi párt lapjai az egész kormányt és pártját egy nagy zsebelől bandának nevezik, mely csak saját hasznát lesi s lenyuzza a szegény emberről a bírt, eladatja a szegény embernek a feje alól az utolsó vánkost, hogy a kiszivattyuzott népi filléreiből dözsölhessen, — az nem gyanusítás.

Ha mi azt mondjuk, hogy az addó ellen való igatás lelkiismeretlen dolog s a személyek ellen való sárral dobálás nem tartozik a tisztességes eszközök közé, — az is csak gyanusítás és fölháborodva jajgatnak, hogy merjük mi őket ebben az ártatlan multságukban bolgyni!

Mi gyanusítunk, mi; ők a szegény bárányok a vizet sem tudják zavarni. Ismerünk szép maszok az alázatos bárány bőrében is. Nem illik a szerénység azokhoz a körmököz, mindjárt kilátszanak a báránybőr alól. Tesék csak a szokott módon folytatni.

Tehát gyanusítunk. Méltatlanul vádoljuk a függetlenségi pártot fölforgatásra való törekvéssel. Ugy tudjuk, ez nem az első eset s már sokszor kijelenttük, hogy mi nem hiszünk, hogy Magyarországon olyan eszeveszett párt volna, a melynek egyedüli végezdje a fölforgatás.

A fölforgatásra való törekvés első soha sem gyanusítottuk tehát a függetlenségi pártot; az azonban nincs kizárva, hogy az ember sokszor elérjék azt, a mire nem törekszik, főképp ha az ember olyan zavaros fejű indul utra. „Függetlenség“, ez magában véve nagyon szép szó czimernek; de tessék már egyszer fölemelni a függőnyt, hadd lássuk, mi van alatta. Még soha egy árva szót sem hallottunk arról, miképp gondolja hát a függetlenségi párt elintézni a dolgunkat Ausztriával. Még eddig csak annyit hallottunk, hogy ha ők győznének, hát Magyarországnak nem lenne semmi köze Ausztriához, épséggel semmi, de semmi. Már most csak azt szeretnénk tudni, hogy a dolgok ilyen állapotában mi történik, ha például az osztrák kormány szövetség-

get köt Németországgal, a magyar meg Franciaországgal s a magyar király kénytelen lesz háborút viselni az osztrák császár ellen, a ki vele egy személy?

Ez csak egy abból a sok furcsaságból, melyet a szélső bal programja magában foglal.

Ugyan ki az a jámbor, a ki azt hiszi, hogy az ily dolgok állami rázkódások nélkül is valósíthatók?

Ki az a balgató, a ki azt hiszi, hogy mostani állapotunkban szörnyen kívánatos, hogy a többi sok ellenségünkhez még Ausztriát is ellenségtülkappjuk?

Vagy ez mind csak gyanusítás és a függetlenségi pártnak van valami titkos arkánuma, mely szerint kékében, szövetségben elélhetünk egymás mellett, katonaságot is fogunk tartani ingyen, az adót is leszállítjuk felényire, az exekutót eltöröljük, a stemplót, a trafikot, a százeléseket detto, az államadosságok kamatját nem fizetjük s élünk mint Csarai Hevesen?

Hát csak ki vele azzal a titkos arkánummal! Hadd lássuk. Meglehet, hogy ilyen gyöngyö életre lévőnk kilátásunk, meg magunk is felcsapunk függetlenségi pártunk.

Az új országház.

A képviselőház elé a kormány az öszön törvényjavaslatot fog a Rudolf-rakparton emelendő parlamenti palota felépítésére vonatkozólag terjeszteni. Hogy a közlekedési, kereskedelmi és igazságügyi miniszteriumok számára állítandó paloták hova építsék, mind-egyik még nincs véglegesen elhatározva, mindazonáltal a kormány valószínűleg a legközelebbi időben meg fogja állapítani.

A nemzeti lobogó ügye.

A Seemann-ügyre vonatkozó vizsgálati iratokat az illető végbőli kiküldött közegek a közös hadügyminiszteriumhoz már elküldötték. Persze, ezt a függetlenségi lapok vagy éppen nem, vagy csak sorok közt veszik tudomásul.

A fővárosi bejelentési hivatal.

A fővárosi bejelentési hivatal munkálataival már annyira előrehaladt, hogy szept. 1-jeire az összes rendezett bejelentés a bejelentési hivatalok rendszeresen megnyithatók lesznek.

A szesz suly szerinti áruhatás.

A kereskedelmi miniszteriumban tanácskozások folynak azon módzotok fölött, melyek mellett a szesz jövőre nem ürmérték, hanem suly szerint áruhatás, a mi a kereskedelm érdekében igen szükségesnek mutatkozik.

Az épülő Szeged.

Az építkezés mind nagyobb mérvet ölt. E hó 2-7 ig ismét 94 fél folyamodott építési engedélyért. Ebből 90 félnek adottok ki az engedélyt, mely közül 42 már tynl-g megkezdte az építést. A rakpart építésére nézve nyilvános árjelítés tartatott. — Az egész építkezés 1 millió 200,000 frta van előirányozva. Az állandó hid tervezetnek benyújtási határideje 1. évi szeptember. 1-én jár le. E mure, mint halljuk, a külföldről is fognak pályázatok érkezni.

Osztrák-magyar-serb szerződés.

A második serb delegatus Jovanovic Kosta újabb utasításokért Belgrádba utazott. A szerbek azt akarják, hogy az egyezség alapjául az 1862-iki osztrák-török szerződés fogadtassék el, Ausztria-Magyarország ebbe semmi áron sem akar beleegyezni s így valószínű, hogy az egyezkedés hosszabb időre szünetelni fog.

A VII. nemzetközi gabnavásár.

Budapest, aug. 9.

Minden nagyobb ünnepélyesség nélkül nyitattott meg a gabnavásár, s kezdetét vette az üzlet. Külföldi vevők sokkal nagyobb számmal vannak, mint a megelőző években, de az általános nézet szerint az árak igen magasak. — A látogatók száma egyre nő, úgy hogy eddig körülbelül 3000 ember volt jelen a gabnavásáron. Különösen feltűnő számban szaporodnak a külföldiek, kik a következő nagy városokat képviselik: Drezda, Hanburg, Berlin, Stuttgart, München, Ulm, Langenthal, Steilbron, Tarnowitz, Breszlau, Páris, Lindau, Zürich sat. és az osztrák nagyobb városok.

12 órakor br. Kemény kereskedelmi miniszter is megjelent Matlekovics állam titkár kíséretében s minden iránt érdeklődve, kérdésközdött és az egyes vidékekről beérkezett termésmintákat megnezegette.

A híres kalandorról.

Somoskeőy.

Somoskeőy Victor, a hírhedt kalandor, megérkezett Budapestre, hogy tanulókorában elkövetett lopásáért itt a 6 hónapi fogságot leülje, Vasárnap d. e. 11 órakor érkezett a pozsonyi indóházba az osztrák zsandárokkal, hol h o r v á t h fogházfelügyelő börtönreivel már várakozott rá. Az elegans ember kezét s lábát bilincs szorítja. — „Ne erőszakkal kérem semmi idegtem“, — kérte a fogházfelügyelőt mikor a vonaton feült — s kérelme teljesítve lő. Somoskeőy s kísérei egy csupán két paddal ellátott IV. osztályú vasúti kocsi-ban foglaltak helyet. Ó maga egy padot foglalt el. Somoskeőy inasa egy francia származású 24—25 éves fiatalember, ugyanazon vonaton, de más kocsi-ban kísérté gazdáját s felügyelt ennek podgására. Somoskeőy 28—30 évesnek látszó fiatal ember, Nyilt, magas homloka, világosbarna, élénk kis szemei s antik-szabású, kissé hosszás orra van. Kis szőke bajusz árnyalja be különben teljesen tisztára be-trévalt arcját. Öltözete s éles karimájú sárga szalmakalap, barna felöltő világos-zürke nyári ruha, fekete nyakkendő s sötét keztyű. Labbilincsen szűles pántvasárról láncz csüggött, mely zsinagel övéhez volt erősítve. A fogházfelügyelő kezéről a bilincseket levette s a láncz csak lábán maradt meg.

Levertésge, mely eddig elfogta, ezen enyhítő intézkedés folytán eltűnt s helyét kedélyes jó hangulat foglalta el; a vonat megindultával megérdemelt Somoskeőy beszédára, mely azzal a csapongó ügyességgel folyt, mi eltagadhatlanul sajátja. Mindenekelőtt védője E d t v ö s Károly után tudakozódott s csodálkozott, hogy nem jött eléje Pozsonyig. Csakhamar áttért aztán bünygyére s kísérei egyikehez azon kérdést intézte, vajjon gondolja e hogy a törvényszék helyt adand a szabad láb-ban védekezésnek 6—8000 frt biztosíték mellett. A kérdézet utalt védője ügyességére.

Ismerem én a magyar ügyvédek — vá-gott közbe Somoskeőy — azoktól nagyon keveset várok én, s aztán folytatá: miért tartóztatok le? megcsaltam valakit? ha igen, jöjjen az illető hozzám, én kifejezem. Azzal is valódnak, hogy Philadelphianban magyar kiállítási biztosnak adtam ki magamat s hogy a braziliai császárnét rászedtem. (Hangos nevetés.)

ről és tehetségeről, kik közül minden évben egy-kettő magasabb iskolákba is elszokott menni. A gyakorlati oktatás mellett az elméletiben is szép haladást mutattak s azért a szülők nagyobábra mind elküldték ide gyermekeiket.

Erkölciségükre nézve jellemző adat, hogy midőn a bacsfalusi pap egy anyának, fia drágán elkel munkáját dicséretgő, az volt az aya egyedüli óhajta: s csak búsületet kérvényeztem, nem pénz.

Ruházatok átmenetet képez a magyar és oláh közt; a férfiak daróc ruhát s hosszú ujjú meget viselnek, a melyet gyapjuból készített övvel erősítnek derekukhoz, a nők ruházata még sokkal magyarosabb.

Több izbeli kérdézősködésem daczára se jutottam nyomára annak, hogy voltaképen miért nevezik magokat csángóknak, a valószínű, hogy a székelyek neveztek el őket így, előt ruházatok s hosszú oláhok hajuk miatt. Magyar nemzetiségű érzések erős és nyelvék is eléggé ment az oláh befolyástól; maguk viselete igen szerény és csendes, szűkös nem szenvedtek, noha a moldván olcsó „m a l i g a“, nem honosított meg náluk. Nem tagadhat azonban el bizonyos zárkózottság és kedvetlenség; hiányzik náluk azon elevenesség, mely oly kedvessé teszi a székelyt, szabadságrészletök koránt sem ér fel emezekével. — A magyar vendég szeretet-

ésbe tört ki. Ez mind csak ráfogás, amit bizony sohasem sikerülend bebizonyítani. A mi pedig a löcséi esetet illeti, az már elévült s ha még nem évült el, addig fogok apellálni, míg elévül.

Somoskeőy kérdé aztán, hogy hát menyire is van ő elítelve? A válasz az volt, hogy 6 hónapi fogságra. „No ha ezt a 6 hónapot le kell ülnöm, akkor — Eddig csak csajján bántam Magyarországgal, de aztán...“

Somoskeőy e mondásokat nem egészítte ki, s csak mérgesen csörtetett rabbilincseit. Tudakozódott a bpesti kir. törvényszék ügyésze után s bevált, hogy ő még magyar ügyészt sohasem látott. Panaszkodott az osztrákokra, kik rendkívül szigorúan bántak vele fogsága alatt. Börtönjaitán 3 zár volt, kezéről a bilincset még akkor sem vették le, ha evett.

„Elutazásom előtt, úgy mond, czilinderkalapot az szalmakalappal cseréltem fel, mert attól tartottam, hogy Magyarországon beverik a czilinder.“

Állítása szerint 85,000 frtja van a steini feyházigazgatónál, ki daczára ennek, vonatkozott neki egy új öltönyt venni s csak miután kijelenté, hogy készbebe magát leszuratni, mint régi kopott öltözetében utazni, kapott egy új öltönyt. Elbeszélé, hogy mily óriási úptömeg várakozott rá a bécsi indóházánál, honnan nagyszámú rendőrség is vonult ki a honn fentartására.

De minek is kísérnek éppen vasárnap — mondá keserű hangon — s aztán egy megvasalnak mint valami rabfoglyost. Még jó, hogy kenyérszerubbont nem adtak rám. Hát meg az uszágok! Azok fognak csak sokat írni rólam holnap!“

Jó izüt nevetett Somoskeőy, midőn rendőrségünkre került a szó:

— Hallottam, hogy Thaisz leszamarazta a biztosokat, mert nem tudtak elfogni; pedig nem egy biztosal beszéltem, kinek utasítása volt ellenem; azt is megirtam nekik, hogy hol vagyok található s könnybe téjékozás végett beküldtem többeknek a fotografiamat s ime megsemm tudtak elfogni. De nem is csodálom, mert ha én czvikkelt tesztek fel, nincs az az ember aki rám ismerjen! Somoskeőy itt oly arczundulást markirozott, mintha szeméveget viselne, s való hogy egészen elváltozott. A rendőrséggel üzött tréfa engem nagyon mulattott, bár sajátam a szegény biztosokat.

Elbeszélte, hogy Bécsben éppen akkor tartóztatott le, midőn a krrályhoz akart menni, hogy büntetésének kegyem utjáni elengedését kérje. Egy udvari tanácsos becsület szavát bírta, hogy a kegyelem részére kieszközöndi s midőn ő (t. i. S.) éppen utban volt, két „epizik“ elfogta. Sokat beszélt még budapesti élményeiről, kalandjairól bíróságuk ő ellenében követett eljárásáról s azon következtetésre jutott, hogy bizony „gyalázatos historis“ a mit vele művelnek. „Bár csak szabadulnék már Magyarországtól — sőhajtozék — sohas akarok tudni felőle!“

A Pozsonyotl Budapestig vezet ő hosszú ut alatt Somoskeőy nem fáradt bele a beszélgetésbe. Előadás a oly vonzó, tárgya oly érdekes, hogy őrei feszült figyelemmel halgatták mind végig. Somoskeőy folyton magyarul beszélt. Anyanyelvét tökéletesen bírja s csak ugyan ritkán akad meg — ha gondolatának kifejezésére alkalmas szót keres. A vonat 6 1/2 órakor ért Budapestre s Somoskeőy egyenesen a „Fortunába“ szállítottott.

Az aradi iparkiallítás megnyitása.

Arad, Augusztus 8.

Ma délelőtt kilenc órakor nyitotta meg a kiállítást Zselinszky gróf, kit a városi hatóság s az ipartársulat a kamara küldötteinek és a kiállítóknak a nagyszámú látogatóknak jelenlétében városunk színpadja, Chorin Zsigmond üdvözölt. A vendégek, a rendező s a fogadó bizottság tagjai által kísértette kik nemzeti színtü kokárdát viseltek, vonultak a lyceum galakkal és zászlókkal föllobogozott épületéhez.

Midőn azonban a leáldozó nap utolsó sugarait küldte a csendes kis Zajzon békés lakosainak s midőn mi is a papi lakba vonultunk fardalmainkat kipihenendő, aikalunk nyit a derek pap szájából a helység viszonyait s e viszonyok szűle általános levertésge megétem. Levertőleg hat ugasyan e kis csángó világra a szász püspökségnek feleltők való uralma, mely örökös télettségbe silyeszti őket. Közgyeiket nem intézhetik maguk s e miatt lassanként mélyebb és mélyebb letharjába silyednek.

E kis vidék egészen magának él, nem törődik senkivel és semmivel, hisz nem ismernek közegeket. — Szegény csángó élő halottak... A lelki pástör hangjai oly busan bántottak a csendes éjszakában az eifáradt utasokra s midőn körültekintett minden néma lett, még föltekint henzgott... „Szegény csángó élő halottak!“

Másnap korán reggel a kis csángó teleptől búcsút vevő, utunkat a sik Háromszéknak vettük. Az előtűnt messze elterülődött sikkasztogolyok oldalról a csiki határt képező hegylánczokat, más oldalról pedig már az ország határán lévő óriási kárpátok szegélye-

A bárány és Eötvös-utak srákn diadal-ívek vannak föállítva, a lyceummal párhuzamosan eső kis utca pedig homokkal egyenlítetté téve. A menet a Maros-felől eső kapun át vonult fel a termekbe, hol a védnök beszéde után, ki a kiállítási jelentőségét és a kézműipar fontosságát hangsúlyozta a rendezők és a meghívott hatóságok körülüláltak a termeken, mialatt a kiállított tárgyak mellett állottak s a hozzájuk intézett kérdésekre válaszoltak. Innen a megszaporodott csoport a földszintre ment, melyet a kiállítás csaknem egészen betölt s az ott kiállított tárgyakat tekintette meg.

A kiállítás sikerült, sok tárgy és csinos becses munka van kiállítva. Mikor a hivatalos testületet eltávoztak, a kiállítás megalv a kün szorogó közönség számára.

Külföld.

A törökök harci készülődése.

Kizim bej, Abeddin pasa sógora fontos utasításokkal a liga vezetői számára 20,000 fontnyi készpénzzel és 40,000 fontnyi hitelpapirokkal melyek az albán ellenállás szervezésére rendelvek, pénteken Prevezába utazott. A porta páp nappal ezelőtt 25,000 egyenruhát és tökéletes telj felszerelést küldött Szaloukibe. Az állami műhelyekben még 5000 ily felszerelés van munkában azonkívül 19,000 cipőt is küldtek oda. E számok után itélve a Thesszáliában és Albániában fekvő török hadsereg létszáma körülbelül 30,000-re tehető. Az összes európai Törökországban lévő zászlóaljok száma jelenleg 120. A hadügyminiszter a tényleges létszámot zászlóaljankint 800-ra akarja emelni, s miután ez már csaknem mindenütt megtörtént, Törökországban a hadi erejét körülbelül 95,000 vagy 100,000 főre lehet tenni. E csapatoknak csaknem fele ujonczokból áll. A csapatok eltatása sok költségvetést jár és Törökországnak legjobb segédőrfairait veszi igénybe.

Angol csapatok Irlandba.

Az angol kormány új parancsot adott, hogy csapatok menjenek Irlandba. Plymouthból 1000 tengerész katonát szállítanak hajóra. A csapatoknál tudatták, hogy 10-én hajóra szállítják őket és Corkba viszik. Ez intézkedés nagy igazgatottságot szült. A kormány több jelből következteti, hogy zavarok fognak kitűnni Irlandban.

Enged a török.

Legújabb tudósítás szerint a török kész a hatalmak azon kívánságának, hogy Dalcino Montenegro-nak adassék át, — engedni.

Irodalom és művészet.

Ujzeneművek. Rózsavölgyi és társánál 7 népdal jelent meg zongora és énekhangra Nagy Zoltántól ára 1 frt. — Ugyiszintén a „Ritka buza“ kezdetű népdal Altschul R. átiratában. Ára 60 cent.

Magyarország czimortára című munkára előzetési felhívás jelent meg. A mű három fősorzból fog állani, mely 15 havi füzetben jelenik meg. Egy egy füzet ára 2 frt. Az egész munka megrendelési ára 25 frt. Az előfizetési pénz Rumbold R. czimertani műintézetébe (Budapest IV. ker. muzeum körút 29 szám) intézendő.

Indítvány s tervjavaslat a népnevelési egyletek tárgyában című rópirat jelent meg Gr. Zichy Jenőtől. Ára?

Napi hírek.

A debreczeni 1848-49-ik honvéd-egylet tagjai, a kik a XIII. egyenruhási szolgálatokban részt venni kívánnak, felhívataknak, miszerint neveiket, lakásaikat 1880. aug. 31-ik napjáig vagy Fónó Mihály egyleti tag-nál — cseleg-udta kertészeti csarnokban — vagy Batori Gábor egyleti tagnál a polgári kör helyiségében beírassák.

Előre megállapított tervünk szerint meg ma este akaráván a háromszékiek fővárosába Kézdi-Vásárhelybe jutni, gyorsított léptekkel haladtunk át az utunkba eső nagy szász falu Prázsmáron, de a tikasztó hőség, melyet semmi árnyék nem csillapított, Uzonban n pihenésre kényszerített bennünket.

Mily csekély távolság a hétfalusi csángók és a háromszékiek közt és mégis mennyire eltű természet! A csángók komolysága itt vig enyélésbe csap át, a komor képek eltűnnek s helyettük nyajas arczokkal és csillogó szemekkel találkozik, mintha egészen más élet volna e sikkás lakosai közt.

Minél lejjebb halottunk azonban a Háromszékbe, annál több aikalunk nyit meggyőződésün azon szomorú valóságáról, melyet itt-ott repositni hallottunk. Efféle ügyben megbízott lelkietlen s z e k e r e s e k, ugyanis csapat számára visznek ki megvesztegetett székely leányokat Rumániába a jobb világba, hol idő-höz szabott árucikkéket gyánant dobják őket oda a prédájukat mohón leső kéjelgő görög, vagy örmény boljókraukt martaléknak; noha e tekintetben a csiki leányok már sokkal hírbetebbek. Oda haza pedig az egyházi esküvel megnyugtatók azon aranyok, melyeket gyermekük becsületök s jövedendő sorsuk árán szereznek.

(Folyt. köv.)

A „Debreczeni Ellenőr“ tárczája

CSÁNGÓ ORSZÁGBAN.

(Hétfalusi csángók. Háromszék. Ojtoz.) Irta: KUNOS IGNÁCZ.

I. Derült reggeli idő volt, midőn július 1-jén Brassóban, a vándor botot kezünkbe véve, azon szándékkal indultunk utnak, hogy a Moldvában lakó csángókat meglátogassuk.

Sokat hallottam már beszélni ez ős hun ivadékról. Atillának ezen állítólag egyes maradvékáról; olvastam a csángók „magyar őstípusáról, melynek vonásait száradók vették a nép arczára“; szent áhitattal figyeltem meg szépen leirt ős magyar szokásaikat, erkölcsiiket és meg az óskorból fenn maradt pogány szertartásaikat; el tudott varázsolni naiv költészetek, melyben dicsékedve említi, hogy „mú esz Ázsiából jöttünk.“ Vajjon meglehet-e mindezt még köztük találni? Különösen érdekeltek pedig selypítő nyelvről, melylyel még a különben túrfelénk beszélik sem tud megbarátkozni, azt mondván, hogy nyelvről hegyén beszélinek azok az istenidák.

Brassótól nem messze van egy nagy Héfalunak nevezett helység, melynek lakosai csángóknak nevezik magokat. Ez elég-

